

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ІСПАНІЇ В РОКИ ПРАВЛІННЯ ІСПАНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ (1982-1996 рр.).

Годлевська В.Ю. Анотація. Особливості реформування судової системи Іспанії в роки правління іспанської соціалістичної робітничої партії (1982-1996 рр.). У статті досліджується реформування судової системи Іспанії в умовах консолідації демократичного режиму. Автор висвітлює особливості перебігу даного процесу на підставі аналізу законодавчої бази 1980-х- середини 90-х років.

Ключові слова: консолідація демократії, політична система, реформа, модернізація, суд, судова влада, судова система, закон, правосуддя.

Годлевская В.Ю. Аннотация. Особенности реформирования судебной системы Испании в годы правления испанской социалистической рабочей партии (1982-1996 гг.). В статье исследуется реформирование судебной системы Испании в условиях консолидации демократического режима. Автор освещает особенности хода данного процесса на основании анализа законодательной базы 1980-х- середины 90-х годов.

Ключевые слова: консолидация демократии, политическая система, реформа, модернизация, суд, судебная власть, судебная система, закон, правосудие.

Hodlevska V. Annotation. Features of reformation of the judicial system of Spain in the years of rule of Spanish socialistic working party (1982-1996). In the article reformation of the judicial system of Spain is investigated in the conditions of consolidation of the democratic mode. An author lights up the features of motion of this process on the basis of analysis of законодательной base of 1980-x- middle of 90th.

Keywords: consolidation of democracy, political system, reform, modernization, court, department judicial, judicial system, law, justice.

Судова влада в демократичному суспільстві – це невід'ємна складова державного устрою, єдиний правовий механізм вирішення конфліктів і захисту прав і свобод громадян. Через конституційний принцип розподілу влади судова влада в демократичному суспільстві і правовій державі має самостійне і дуже важливе значення, що визначає специфічний статус судів серед усіх інших державних інститутів. Суди покликані остаточно вирішувати від імені держави правові суперечки та конфлікти, що виникають між іншими гілками влади, установами, організаціями, громадянами; розглядати та розв'язувати справи та матеріали про вчинені правопорушення,

суспільно небезпечні діяння; застосовувати специфічні заходи державного примусу, примушуючи осіб, винних в скоєних порушеннях закону, не здійснювати надалі подібні і інші порушення, у тому числі і застосовувати заходи кримінальної відповідальності. Ця діяльність судів реалізується на основі закону і в суворій відповідності з ним у відповідних процесуальних формах.

Особливість взаємодії законодавчої і виконавчої влади із судовою полягає в необхідності безумовного забезпечення незалежності судової влади, ефективного, всебічного і неупередженого судового захисту. Жодний орган влади, жодна посадова особа не повинні втручатися у судовий процес, вдаватися до будь-яких дій, які можуть вплинути на прийняття суддею рішення, або в інший спосіб заважати нормальній роботі суду під час здійснення правосуддя. При цьому незалежність судової влади має базуватися не лише на суто правових гарантіях – таких, як незмінюваність та недоторканність суддів, – а й на відповідних матеріальних і фінансових засадах. З іншого боку, судовій владі належить винятково важлива роль у забезпеченні системи стримувань і противаг між різними гілками державної влади. Вона має юридичну можливість впливати на рішення та дії законодавчої і виконавчої влади, врівноважувати й навіть контролювати їх. Такі механізми потребували створення та подальшого удосконалення в постфранкістській Іспанії, яка здійснювала демократичний транзит в останній чверті ХХ ст.

Досліджували проблему реформування судової системи в Іспанії в основному фахівці правознавці, зокрема І. Герпе Ландін, В. Файен Гільєн, К. Фернандес-Міранда, Агілар Л., А. Хіль Роблес, А.М. Лорка Наваррете, Р. Моран Мартін, І. Отто, М. Перес Апарісіо, Х. Тоаріа Хосе, Р. Бланко Вальдес, Р. Верде, Г. Вілляр Камара (Іспанія), С. Тейман (США), О.Я. Сухарев, С.Н. Медведєв, В. В. Маклаков, М.В. Ярова (Росія) та інші [19; 21; 22; 9; 7; 31; 32; 34; 35; 39 - 43; 5; 3; 4; 6].

В той же час, відсутні роботи, в яких знаходилася б комплексна інформація про судову систему країни в цілому (історія і сучасність, система судів і квазісудових органів, судоустрій). Практично не приділяється увага питанням типологізації судів. Відсутні ґрунтовні дослідження, які б демонстрували кореляційний зв'язок між процесом консолідації демократичного режиму та реформуванням судової системи.

До 1985 р. судова влада в Іспанії здійснювалася на підставі тимчасового закону “Про організацію Судової влади ” від 18 вересня 1870 р., додатковим законом “Про органічну судову владу ” від 14 жовтня 1882 р., базовим законом “Про реформу муніципального правосуддя ” від 19 липня 1944 р. і численними законними та регламентними розпорядженнями.

З приходом до влади Іспанської соціалістичної робітничої партії в жовтні 1982 р. почався етап консолідації демократичного режиму, який прийшов на зміну авторитарному після смерті в листопаді 1975 г. Ф.Франко. Новий соціалістичний уряд з метою зміцнення демократичних засад, взявся за реформування найбільш значущих соціально-політичних інститутів. Модернізація торкнулася і судової системи.

Згідно Конституції Іспанії 1978 р. (п. 5 ст. 117) принцип єдності судової влади є основою організації і діяльності судів. Військове правосуддя здійснюється виключно у військовій області і в умовах облогового положення. Забороняється створення надзвичайних судів [2, с. 70].

Конституція заснувала Конституційний суд, який, згідно з доктриною, не увійшов в систему органів судової влади Іспанії і покликаний контролювати діяльність усіх трьох гілок державної влади. Він з'ясовує питання про конституційність законів і актів уряду, що мають силу закону, вирішує конфлікти з питань компетенції між державою і регіональними автономними об'єднаннями, а також скарги окремих осіб (фізичних і юридичних) про порушення їх конституційних прав і свобод. Звернутися до Конституційного суду може і судовий орган, якщо він в ході процесу визнає факти, що суперечать конституції. Рішення Конституційного суду, у тому

числі і закони, що визнають неконституційними, або окремі правові норми, мають обов'язкову силу і оскарженню не підлягають. Конституційний суд складається з 12 членів. Вони призначаються королем за пропозицією кожної з обох палат (по 4), уряду (по 2) і Генеральної ради судової влади (по 2) з числа досвідчених суддів і прокурорів, юристів – професорів університетів, державних службовців і адвокатів. Члени Суду призначаються на дев'ять років (передбачена процедура оновлення складу Суду кожні три роки на 1/3). Голова призначається королем на три роки за пропозицією членів суду [2, с. 90-91; 1, с. 206].

Склад Суду має високий професійний рівень, оскільки його членами можуть бути члени судів і прокурори, професори університетів, посадовці публічної адміністрації і адвокати, що є компетентними юристами і працюють по своїй професії більше п'ятнадцяти років.

Конституційний суд має повноваження відносно міжнародно-правових норм, що підлягають включенню у внутрішнє право. Якщо міжнародний договір містить положення, що суперечать конституції, то вони не можуть набути чинності до того, як не буде переглянутий основний закон. Законно укладені та офіційно опубліковані в Іспанії міжнародні договори складають частину її внутрішнього права [2, с. 91-92; 1, с. 209].

Свою основну функцію контролю за конституційністю законів Суд виконує тільки після їх набуття чинності. Попередній контроль за конституційністю був ліквідований в 1985 р. Наступний контроль носить абстрактний характер, тобто здійснюється відносно правових норм і проводиться за запитом голови уряду, народного захисника, 50 депутатів або 50 сенаторів, колегіальних органів виконавчої влади автономних співтовариств і, в необхідних випадках, їх асамблей. Запит подається в тримісячний термін, починаючи з дня публікації закону.

У діяльності Суду можливий і конкретний контроль за правовими нормами. Такий контроль виникає, коли який-небудь судовий орган під час процесу встановить, що вживана ним норма, від законності якої залежить

ухвалення рішення, суперечить конституції. У такому разі цей орган має право звернутися до Конституційного суду. Якщо звернення судового органу визначається як прийнятне для розгляду, то різні органи держави дають в зв'язку з цим свої ув'язнення в 15-денний термін [2, С. 92; 1, С. 212-215].

Свої повноваження Конституційний суд поширює на усю територію країни. Його рішення мають обов'язкову силу.

У 1981 р. в Іспанії ухвалений закон “Про Народного захисника”, який обирається на п'ять років обома палатами парламенту. Народний захисник обирається на 5 років Генеральними кортесами і має своїм завданням забезпечення захисту основних прав і свобод громадян. Його повноваження обмежуються лише їх частиною, хоча і значною, а саме тими правами, які закріплені в першому розділі конституції, і виключають інші можливості для громадян, витікаючи з норм основного закону. Він тільки “охороняє” вказані права і свободи громадян, але не є гарантом дотримання для громадян усіх норм основного закону. Народний захисник може за службовим обов'язком або на чію-небудь вимогу (фізичної або юридичної особи) почати і проводити розслідування відносно дій і рішень публічної адміністрації і її представників по відношенню до громадян. Він може просити Конституційний суд перевірити конституційність того або іншого акту, вимагати від адміністрації відміни незаконних постанов і розпоряджень, звертаючись при необхідності в прокуратуру і суди. Народний захисник підзвітний лише Генеральним кортесам [24; 4, С. 269-278]. В досліджуваний період цю посаду обіймали Хоакін Руис-Хименес Кортес (1982-1987), Альваро Хиль Роблес (1988-1993), Фернандо Альварес де Міранда и Торрес (1994-1999).

Найбільш значущим кроком в реформуванні судової системи стало ухвалення органічного закону “Про судову владу” в липні 1985 р., який врегулював порядок формування, діяльності та підлеглості судів.

Так, систему судів Іспанії очолив Верховний суд. Це вища судова інстанція в країні, у тому числі і для судів регіональних автономних

об'єднань. Керує ним голова, що призначається королем. Верховний суд складається з п'яти палат: 1) з цивільних справ; 2) з кримінальних справ; 3) з адміністративних суперечок; 4) з соціальних справ; 5) військової палати (ст. 55). Є також Особлива палата і Палата з питань управління. У складі кожної з палат 10-12 членів і голова [26, Р. 20639; 4, С. 269-278].

Нижче за Верховний суд знаходиться Національний суд у складі пленуму і трьох палат (ст. 64). Колегія з кримінальних справ в першій інстанції розглядає справи по звинуваченню в злочинах проти монарха, спадкоємця корони та найвищих органів і посадовців держави. Разом з цим в її компетенцію входить слухання справ, відкритих по фактах фальшивомонетництва, великих фінансових махінацій, контрабанди наркотиків і відносно осіб, які скоїли злочини за кордоном, а також питання екстрадиції (ст. 65). Палата з адміністративних суперечок розглядає проблемні питання, ухвалені міністрами, держсекретарями, а також відносно тероризму. Палата з соціальних питань займається проблемами, які виходять за межі компетенцій судів автономних співтовариств (ст. 66) [26, Р. 20639-20640; 4, С. 269-278].

Вищі суди правосуддя діють на території автономних співтовариств і виносять рішення від їх імені. Вони мають у своєму складі по три палати – з цивільних і кримінальних справ; з адміністративних суперечок; з соціальних питань (ст. 72). Ці суди розташовані у великих містах (у Мадриді три суди) і розглядають, головним чином, скарги на рішення нижчестоящих судів з цивільних і адміністративних справ, а також по першій інстанції цивільні справи з великою сумою позову, суперечки у справах про патенти і торговельні марки та інші. Справи в них зазвичай слухаються колегією з п'яти суддів (ст. 70-79).

Провінційні суди були створені в усіх 50 провінціях країни (15 з них вважаються палатами відповідних вищих територіальних судів). Вони розглядають в колегіях з трьох професійних суддів або справи про тяжкі кримінальні злочини як суди першої інстанції, або апеляційні скарги на

вироки, винесені нижчестоящими судами з кримінальних справ (ст. 80-83) [26, Р. 20640-20641; 4, С. 269-278].

У кожній провінції були засновані також суди першої інстанції, що поєднали в собі функції слідчих судів; суди з адміністративних суперечок; з соціальних питань; пенітенціарні і у справах неповнолітніх (ст. 84-98). Останні були засновані ще в 1918 р. і розглядають колегіально або у складі єдиного судді справи про правопорушення неповнолітні, а також спори з сімейних питань. Систему цих судів очолює Вища рада захисту неповнолітніх в Мадриді.

У тих муніципальних округах, де відсутні суди першої інстанції, призначаються світові судді, що є нижчою судовою інстанцією. Вони розглядають одноосібно основну масу дрібних цивільних суперечок, а також справи про малозначні кримінальні злочини. На відміну від інших категорій суддів, світові судді обираються строком на чотири роки Вищим судом правосуддя цього адміністративного співтовариства (ст. 99-103).

З метою розв'язання конфліктів, які виникають в сфері правосуддя, в травні 1987 р. був прийнятий закон "Про судові конфлікти" у відповідності до положень закону "Про судову владу" (1985 р.) [28, Р.14622-14625; 26, Р. 20638-20639]. Конфлікти юрисдикції між судами або судами та адміністрацією вирішуються колегіальним органом, заснованим президентом Верховного суду, що складається з п'яти членів.

У 1988 р., згідно з Органічним законом від 28 грудня, "з метою спрощення судової процедури по кримінальних справах при дотриманні гарантій прав обвинуваченого" була введена нова судова інстанція – судді з кримінальних справ. Ці судді розглядають одноосібно кримінальні справи, за які може бути призначене покарання до шести років позбавлення волі (у ряді випадків допускається і заочний розгляд справи з відома обвинуваченого). У кожній провінції є, як правило, декілька суддів з кримінальних справ, а в Мадриді – декілька головних суддів цієї категорії, повноважних розглядати найбільш складні справи в будь-якій частині Іспанії (ст. 88, ст. 89). Слідчі

суди ведуть дізнання і слідство з кримінальних справ, які надалі передаються до провінційних судів або в суди з кримінальних справ. Окрім цього вони розбирають дрібні правопорушення і можуть переглядати рішення світових суддів. У Мадриді діють декілька центральних слідчих судів, юрисдикція яких поширюється на усю Іспанію [4, С. 269-278; 27, Р.36573-36579].

У листопаді 1994 р. був ухвалений закон, який реформував деякі положення закону “Про судову владу”, зокрема процедуру призначення суддів, їх кар’єру, врегульовано склад та норми функціонування палат Верховного суду тощо [29, Р. 34605-34628].

В роки консолідації демократичного режиму був відновлений інститут присяжних засідателів. Суди присяжних були введені в Іспанії в 1886 р. для розгляду справ про тяжкі кримінальні злочини. В період франкістської диктатури інститут суду присяжних був скасований. Реальне відновлення цього інституту почалося з ухваленням органічного закону “Про суд присяжних ” в 1995 р., згідно з яким суду присяжних підсудні справи про злочини проти особи, честі, свободи і безпеки людини, про посадові злочини, проти довілля. Склад трибуналу включає головуючого професійного суддю, дев’ять присяжних засідателів і два запасних (ст. 1, ст. 2). Обов'язковими умовами для присяжних засідателів визначені наступні: бути іспанцем, повнолітнім, носієм політичних прав; уміти читати і писати; бути дієздатним (ст. 8) [30, Р.15001-15021; 4, С. 269-278].

У кінці 1970-1980-хгг. була утворена система господарсько-адміністративних трибуналів. Її очолив Центральний господарсько-адміністративний трибунал, що складається з голови, 11 членів і генерального секретаря. Трибунал розглядає по першій інстанції фінансові суперечки на великі суми і скарги на постанови Міністерства економіки та інших центральних установ, а по другій інстанції – скарги на постанови нижчестоящих судів господарсько-адміністративних трибуналів регіональних автономних об'єднань і відповідних трибуналів провінцій.

Конституція 1978 р. проголосила принцип незалежності і незамінності суддів (ст. 117). Вони призначаються на свої посади Королем за рекомендаціями Генеральної ради судової влади, що відіграє найважливішу роль в управлінні та контролі за діяльністю судів. До її складу входять голова Верховного суду (голова Ради) і 20 членів, 12 з яких обираються на 5 років судьями усіх категорій зі свого середовища і 8 – Кортесами з числа досвідчених адвокатів і інших юристів (ст. 111-116) [2, с. 67-70].

Статті 107 та 122 закону “Про судову владу ” визначили, що у компетенцію Генеральної ради судової влади входить наступне: 1. участь в призначенні голови Верховного суду і Генеральної ради судової влади; 2. участь в призначенні членів Конституційного суду; 3. інспекція судів і трибуналів; 4. набір, освіта та вдосконалення суддів і магістратів; 5. призначення магістратів Верховного суду, голів і магістратів тощо. Генеральна рада судової влади складається з: голови; віце-президента; постійної комісії; дисциплінарної комісії; комісії з кваліфікації та комісії рівності [26, P.20644].

В червні 1987 р. був ухвалений закон “Про судову поліцію ”, яка проводить розслідування з кримінальних справ, і передусім уповноваженими на те співробітниками Цивільної гвардії. Стаття 126 конституції встановила, що судова поліція залежить від суддів, судів і від генеральної прокуратури [36; 2, С. 73].

При Верховному суді, при Конституційному суді і високих судах діє прокуратура, яка, на відміну від більшості західних країн, має статус конституційного інституту [25]. Прокуратура діє відповідно до принципів єдності дій і ієрархічного підпорядкування, на чолі з генеральним прокурором. Останній призначається королем за пропозицією уряду. На чолі прокуратури знаходиться генеральний прокурор, що призначається королем за пропозицією уряду і після отримання консультації Генеральної ради судової влади. У завдання прокуратури входить спостереження за законністю, за дотриманням прав і свобод громадян (ст.29). Прокуратура

здійснює свої функції через свої органи на основі принципів єдності своїх дій, ієрархії, підпорядкування закону і незалежно від впливу політичних партій. З кримінальних справ прокуратура підтримує звинувачення і цивільні позови.

Найвищий контрольний орган фінансової звітності і економічної діяльності держави – Рахунковий суд. Він підкоряється безпосередньо Генеральним кортесам, і здійснює свої функції за дорученням кортесів при обговоренні і затвердженні звіту про генеральний бюджет держави. Окрім цього, Рахунковий суд направляє Генеральним кортесам щорічний звіт, в якому при необхідності повідомляє про допущені, із його точки зору, порушення і заходи відповідальності.

Рахунковий суд складається з 12 рахункових радників, до числа яких входить голова, і прокурор. Рахункові радники призначаються Генеральними кортесами – по шестеро Конгресом депутатів і Сенатом – строком на 9 років. Голова призначається королівським декретом строком на 3 роки. Члени Рахункового суду незалежні і незамінні. Прокуратура Рахункового суду складається з прокурора, що призначається урядом, і двох прокурорських адвокатів і функціонально підпорядкована генеральному прокуророві.

Для вирішення колективних конфліктів, спірних питань, обґрунтування умов праці суддів в 1980 р. було створено Професійне об'єднання суддів, яке розпалося на кілька асоціацій після III (лютий 1983 р.) та IV (вересень 1984 р.) конгресів на власне Професійне об'єднання суддів, “Судді для демократії ” та “Асоціацію Франсіско де Віторія”.

Професійні об'єднання суддів вели активну роботу щодо захисту прав та інтересів своїх членів, а також проводили просвітницьку роботу в правовій сфері, підтримуючи різноманітні дебати щодо змін законодавства.

Реформування законодавчої бази в зазначений період активно висвітлювалось на шпальтах офіційних видань Іспанії, зокрема газет «Ель Паіс», «АВС» та інших [8; 10-18; 23; 33; 37; 38].

В період утвердження демократичного режиму було здійснено ряд заходів для вдосконалення судової системи Іспанії. Проте цікавим є дослідження громадської думки з цього приводу.

Думка громадян про функціонування
адміністрації правосуддя

Таб.1

На Вашу думку, як функціонує в Іспанії адміністрація правосуддя? (%)	1987	1990	1992	1995
дуже добре або добре	20	22	18	15
нормально	31	33	26	36
дуже погано або погано	28	33	38	46
не відповіли	21	12	18	3

Джерело: Toharia José Juan. La imagen ciudadana de la Justicia. Foro sobre la Reforma y Gestión de la Justicia. — Universidad Autónoma De Madrid. — Fundacion BBVA. — 2003. — P. 60.

З наведеної таблиці видно, що більше іспанців вважали, що адміністрація правосуддя функціонувала погано або навіть дуже погано. Думка громадян протягом 1987-1995рр. з даного питання погіршилася.

Думка громадян про динаміку якості

функціонування судів

Таб. 2

Порівняно з двома чи трьома роками раніше, Ви б сказали, що функціонування судів покращилося, погіршилося чи залишилось незмінним? (%)	1984	1985	1986	1988	1990
покращилося	25	26	26	19	20
не змінилось	37	37	41	46	47
погіршилося	19	18	20	25	18
не відповіли	19	19	12	10	15

Джерело: Toharia José Juan. La imagen ciudadana de la Justicia. Foro sobre la Reforma y Gestión de la Justicia. — Universidad Autónoma de Madrid. — Fundacion BBVA. — 2003. — P. 66.

Статистичні дані вказують на те, що громадяни не відчули значної зміни в якості функціонування судів.

Думка громадян про умови винесення справедливих вироків суддями та присяжними. Таб. 3

На Вашу думку, хто знаходиться в кращих умовах для винесення справедливого вироку: професійні судді чи присяжні засідателі? (%)	1987	1992	1996
судді	28	30	41
присяжні	46	54	48
не суттєво	26	26	11

Джерело: Toharia José Juan. La imagen ciudadana de la Justicia. Foro sobre la Reforma y Gestión de la Justicia.- Universidad Autónoma de Madrid. — Fundación BBVA. — 2003. — P.83.

Видно, що більшість іспанців довіряли присяжним, але в динаміці довіра до професійних суддів зростає.

Судова реформа в розвитку Іспанії, що здійснювала демократичний транзит, відіграла одну з основних ролей. Реформування судової влади та судової системи не обмежилось лише вдосконаленням функціонування судів та суддів. Судова реформа у більш широкому контексті сприяла створенню умов для забезпечення реального захисту прав та свобод людини і громадянина, що неможливо було без системного, ефективного і логічного взаємозв'язку та взаємодії між судовою, законодавчою і виконавчою гілками державної влади.

У демократичній Іспанії було створено механізми забезпечення верховенства права, контролю за додержанням виконавчою владою вимог закону. Важливими складовими цього механізму стали суди, які почали виконувати контрольні функції щодо актів і дій відповідних органів та посадових осіб. Судовий контроль у цій сфері почав здійснюватися при розгляді судами конкретних справ, передусім пов'язаних з оскарженням громадянами рішень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб.

З переходом до демократії адміністрація централізована, ієрархічна була замінена децентралізованою та самостійною. У франкістській Іспанії суспільство не почувало себе вільним, і громадяни, маючи право на судовий захист, до судів за захистом свого права не йшли, оскільки знали, що часто це було небезпечно для їх життя. У міру того, як суспільство ставало вільнішим, збільшувалося число справ в судах про спростування законності дій адміністрації. Система юстиції, яка і раніше існувала, починає інтенсивно працювати і з часом перестає справлятися зі своїми завданнями. Виникає необхідність її доповнення, розширення, зміни. Потім, оскільки формується зовсім інша соціально-політична і економічна дійсність, стає необхідним значне розширення усіх правових ресурсів, які мають суди. Ці проблеми вирішувало і по-своєму вирішило законодавство 1980-1990 рр.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Иностранное конституционное право / Под редакцией проф. В. В. Маклакова. — М.: Юристъ, 1996. — 512 с. — ISBN 5-7357-0102-9.
2. Испания. Конституция и законодательные акты. — М.: Прогресс, 1982. — 351 с.
3. Медведев С.Н. История государства и права Испании. / С. Медведев. М. : Наука, 1992. — 315 с.
4. Сухарев А.Я. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник / А. Сухарев. М : Издательство НОРМА, 2003. — 976 с. — ISBN: 5-89123-725-3.
5. Тейман С. Возрождение суда присяжных в Испании / С. Тейман // Государство и право. — 1996. — № 12. — С. 127–136.
6. Яровая, М. В. Судебные системы современных европейских государств : Сравнительно-правовой анализ : Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.01 — Теория и история права и государства ; История учений о праве и государстве / М. В. Яровая ; — М., 2006. — 29 с.
7. Хиль Роблес А. Контроль над публичной администрацией. Институт омбудсмана. 2-е изд. / Пер. с исп. М.: Ад маргинем, 2004.
8. Actualidad de Montesquieu // El Correo, Viernes. — 5 de mayo de 1995.
9. Aguilar Luque de. El gobierno del Poder Judicial en la España actual: funciones y disfunciones. Nuevas Políticas Públicas: Anuario multidisciplinar para la modernización de las Administraciones Públicas. — 2009.— №. 5.— P. 53–76. — ISSN 1699-7026.
10. CuadraBonifacio de la. El PSOE ofrece a las minorías una negociación global sobre la ley del Poder Judicial / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 23/03/1985.
11. CuadraBonifacio de la. La responsabilidad de los jueces, exigible a partir de hoy, según la ley del Poder Judicial / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 03/07/1985.
12. CuadraBonifacio de la. La elección de los consejeros por los representantes del pueblo garantiza su independencia, según el ministro de Justicia/ Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 22/03/1985.
13. CuadraBonifacio de la. El PSOE eliminó los candidatos demasiado críticos hacia la política del Gobierno / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 10/10/1985.
14. CuadraBonifacio de la. Divergencias entre el Gobierno y el PSOE sobre los candidatos al Consejo del Poder Judicial / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 23/09/1985.
15. CuadraBonifacio de la. El Gobierno incumplirá el plazo legal de reinisión a las Cortes de la ley del Jurado / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 03/09/1986.
16. CuadraBonifacio de la. Ledesma afirma que en 1988 se cubrirán las necesidades "urgentes" de la justicia / Bonifacio de la Cuadra // El Pais. — 12/11/1987.

17. El presidente del Gobierno confirma posibles concesiones a los jueces sobre la reforma// El Pais. — 10/04/1985.
18. García Candau J. Los jueces que sean inhabilitados por cometer un delito no podrán volver a la Carrera / J. García Candau // El Pais. — 31/01/1985.
19. Gerpe Landin Ivianuel. El Consejo General del Poder Judicial / Gerpe Landin Ivianuel //Revista de Derecho Político, № 36, 1992. — P. 177-187.
20. Gisbert A. Participación popular en la Justicia / A. Gisbert // El Pais. — 15/10/1985.
21. Fairén Guillén V. Comentarios a la ley orgánica del poder judicial de 1 de julio de 1985 / V. Fairén Guillén. — Madrid: Editoriales de Derecho Reunidas, 1986 — 453 p. — ISBN: 84-7130-517-8.
22. Fernandez-Miranda C. C. El consejo general del poder judicial: de la ley orgánica 1/1980, de 10 de enero, a la ley orgánica 6/1985, de 29 de Julio / Fernandez-Miranda Campoamor Carmen // Revista de Derecho Político. — № 38. — 1994. — P. 37-92.
23. La reforma llega a los juzgados // El Pais. — 25/11/1987.
24. Ley Orgánica 3/1981, de 6 de abril, del Defensor del Pueblo //Boletín Oficial del Estado. — № 109 de 07/05/1981.
25. Ley 50/1981, de 30 de diciembre, por la que se regula el Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal // Boletín Oficial del Estado. — 13 de enero de 1982. — № 11. — P. 708-714.
26. Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial//Boletín Oficial del Estado. — 2 de julio de 1985. — № 157. — P. 20632-20678.
27. Ley Orgánica 7/1988, de 28 de diciembre, de los Juzgados de lo Penal, y por la que se modifican diversos preceptos de las Leyes Orgánica del Poder Judicial y de Enjuiciamiento Criminal // Boletín Oficial del Estado. — 30 de diciembre de 1988. — № 313. — P. 36573-36579.
28. Ley Orgánica 2/1987, de 18 de mayo, de Conflictos Jurisdiccionales // Boletín Oficial del Estado núm 120 de 20/05/1987.
29. Ley organica 16/1994, de 8 de noviembre, por la que se reforma la Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial // Boletín Oficial del Estado. — 9 de noviembre de 1994. — № 268. — P. 34605-34628.
30. Ley Orgánica 5/1995, de 22 de mayo del Tribunal del Jurado // Boletín Oficial Del Estado. — № 122 de 23/5/1995. — P. 15001-15021.
31. Lorca Navarrete, Antonio María Organización judicial española en el vigésimo aniversario de la Ley Orgánica del Poder Judicial (1985-2005) adaptada a la Ley Orgánica 19/2003 de modificación de la Ley Orgánica del Poder Judicial y completada con una exposición de los principios rectores del proceso español. — San Sebastián: Instituto Vasco De Derecho Procesal. — 2004. — 926 p. — ISBN: 9788487108280.
32. Morán Martín R. Historia del derecho privado, penal y procesal / R. Morán Martín. — Madrid, 2002.
33. "No se puede disparar contra el un que huye", dice un juez // El Pais. — 17/03/1985.
34. Otto Ignacio de. Estudios sobre el Poder Judicial / Ignacio de Otto. — Madrid, Ministerio de Justicia: Comprint, S.A.— 1989. — 253 p. — ISBN 84-7787-041-1.
35. Pérez Aparicio Miguel A. El poder judicial / A. Pérez Aparicio Miguel // Revista de Derecho Político, — № 37. — 1992. — P. 161-175.
36. Real Decreto 769/1987, de 19 de junio, sobre regulación de la Policía Judicial // Boletín Oficial Del Estado. — № 150 de 24/6/1987. — P. 18989 — 18992.
37. Sainz de Robles. Critica a los socialistas por su cambio de criterio sobre la elección del Consejo del Poder Judicial / Sainz de Robles // El Pais. — 08/03/1985.
38. Sentencia sobre el Poder Judicial // ABC.— 1986. — 19 de abril. — P.1-3.
39. Toharia José Juan. La encuestas de opinion y las decisiones politicas: el caso de la evaluacion y reforma de la justicia / José Juan Toharia // Revista espanola de investigaciones sociologicas. — 1999.— № 2. — P. 223-235.
40. Toharia José Juan. La imagen ciudadana de la justicia.Foro sobre la reforma y gestión de la justicia / José Juan Toharia .— Universidad autónoma de madrid. — Fundacion BBVA. — 2003. — 112 p.
41. Valdés R. L. Blanco. La política y el derecho: veinte años de Justicia Constitucional y democracia en España (apuntes para un balance) / Valdés R. L. Blanco //Teoría y realidad constitucional. — 1999. — Nº 4. — P. 241-272. — ISSN 1139-5583.
42. Verde Rui . El poder judicial en las Constituciones de Portugal y España / Rui Verde // Anuario de la Facultad de Derecho. — 2003. — Nº 21. — P. 617-628. — ISSN 0213-988X.
43. Villar G. Cámara. Justicia y política en la españa democrática (Una reflexión a propósito de los llamados «jueces estrella» y la judicialización de la política) //Revista de Derecho Político. — 2000. — № 47.— P. 27-52.